

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2026-1-13>

Д. В. Давидкін, Я. І. Юрків

*ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Лубни, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-2161-3897> – Давидкін Д. В.
<https://orcid.org/0000-0001-9890-7855> – Юрків Я. І.

 yurkiv.yara@gmail.com

СУЧАСНІ ФОРМИ І МЕТОДИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ВЕТЕРАНІВ У ПРАКТИЦІ РЕАБІЛІТАЦІЙНОГО ЦЕНТРУ

У статті використано загальнонаукові підходи до аналізу проблеми, що дало змогу комплексно розкрити сутність досліджуваного явища та узагальнити основні напрями його практичної реалізації. Розкрито зміст і практичне значення сучасних форм і методів соціально-психологічної адаптації ветеранів у діяльності реабілітаційного центру. Обґрунтовано актуальність теми в умовах зростання потреби у комплексній підтримці ветеранів після повернення від бойового досвіду до мирного життя. Наголошено, що соціально-психологічна адаптація є багатовимірним процесом, який охоплює емоційне відновлення, нормалізацію психічного стану, відновлення соціальних зв'язків, сімейної взаємодії, професійного самовизначення та повернення до активної життєдіяльності. Визначено, що реабілітаційний центр у сучасних умовах виступає не лише простором надання окремих послуг, а середовищем комплексного супроводу, де поєднуються психологічна допомога, соціальний супровід, консультування, групова підтримка, реінтеграційні практики та міждисциплінарна взаємодія фахівців. На основі аналізу наукових джерел виокремлено найбільш ефективні форми і методи адаптаційної роботи: групову соціально-психологічну підтримку, індивідуальне психологічне консультування, техніки стабілізації й саморегуляції, соціальний супровід, кейс-менеджмент, а також практики відновлення життєвих смислів, ресурсів і навичок повернення до цивільного життя. Доведено, що їх результативність зумовлюється комплексністю, індивідуалізацією допомоги, безперервністю супроводу, повагою до бойового досвіду ветерана та орієнтацією на відновлення якості життя. Узагальнено, що сучасна модель соціально-психологічної адаптації у практиці реабілітаційного центру має ресурсно-відновлювальний, міждисциплінарний і реінтеграційний характер та спрямована на відновлення суб'єктності ветерана, його соціальної включеності й життєвої перспективи.

Ключові слова: ветерани, соціально-психологічна адаптація, реабілітаційний центр, психологічна підтримка, соціальний супровід.

D. V. Davydkin, Ya. I. Yurkiv

State Institution "Luhansk Taras Shevchenko National University", Lubny, Ukraine

MODERN FORMS AND METHODS OF SOCIAL PSYCHOLOGY ADAPTATIONS OF VETERANS IN THE PRACTICE OF THE REHABILITATION CENTER

The article uses general scientific approaches to the analysis of the problem, which made it possible to comprehensively reveal the essence of the phenomenon under study and summarize the main directions of its practical implementation. The content and practical significance of modern forms and methods of socio-psychological adaptation of veterans in the activities of the rehabilitation center are revealed. The relevance of the topic is substantiated in the conditions of increasing need for comprehensive support for veterans after returning from combat experience to peaceful life. It is emphasized that socio-psychological adaptation is

a multidimensional process that includes emotional recovery, normalization of the mental state, restoration of social ties, family interaction, professional self-determination and return to active life. It is determined that the rehabilitation center in modern conditions is not only a space for providing individual services, but an environment of comprehensive support, which combines psychological assistance, social support, counseling, group support, reintegration practices and interdisciplinary interaction of specialists. Based on the analysis of scientific sources, the most effective forms and methods of adaptation work are identified: group socio-psychological support, individual psychological counseling, stabilization and self-regulation techniques, social support, case management, as well as practices for restoring life meanings, resources and skills for returning to civilian life. It is proven that their effectiveness is due to the complexity, individualization of assistance, continuity of support, respect for the veteran's combat experience and orientation towards restoring the quality of life. It is generalized that the modern model of socio-psychological adaptation in the practice of the rehabilitation center has a resource-restorative, interdisciplinary and reintegration character and is aimed at restoring the veteran's subjectivity, his social inclusion and life prospects.

Key words: veterans, socio-psychological adaptation, rehabilitation center, psychological support, social support.

Постановка проблеми. Сучасні умови розвитку українського суспільства актуалізують проблему цілісної соціально-психологічної адаптації ветеранів, які повертаються від досвіду бойових дій до мирного життя. Для значної частини ветеранів цей перехід супроводжується труднощами емоційної саморегуляції, зміною соціальних ролей, порушенням звичних комунікативних моделей, напруженням у сімейній взаємодії, професійною невизначеністю та потребою в новій життєвій перспективі. Саме тому в сучасній системі допомоги дедалі більшого значення набуває практика реабілітаційного центру як середовища, де поєднуються психологічна підтримка, соціальний супровід, консультування, групова взаємодія та спрямоване відновлення ресурсів особистості. Нормативне підґрунтя такої діяльності становить Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який визначає правові гарантії соціального захисту ветеранів, створення належних умов для підтримання здоров'я, активного довголіття та суспільної поваги до них [9].

Актуальність теми посилюється розбудовою сучасної державної системи реабілітації та психологічної допомоги. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» закріплює комплексний підхід до реабілітації, орієнтований на досягнення та підтримання оптимального рівня функціонування і якості життя людини у її середовищі, а постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб» унормовує порядок і умови надання такої допомоги, організаційні механізми взаємодії [3; 8]. У зв'язку з цим дослідження сучасних форм і методів соціально-психологічної адаптації ветеранів в практиці реабілітаційного центру є теоретично й практично значущим, оскільки стосується якості допомоги,

ефективності реінтеграції та відновлення повноцінної життєдіяльності особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблематики. Суттєвий внесок у наукове осмислення проблеми зробили автори фундаментальних і практико-орієнтованих праць. У навчальному посібнику «Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО» В. Горбунова, А. Карачевський, В. Климчук, Г. Нетлюх, О. Романчук обґрунтували програму групової підтримки ветеранів, побудовану на ідеях посттравматичного зростання, розвитку стресостійкості та когнітивно-поведінкової моделі, з докладним описом структури занять, мотиваційних інтервенцій та рекомендацій для ведучих груп [2]. У монографії «Психологічна реабілітація військовослужбовців після виконання службово-бойових завдань в бойових умовах» О. Колесніченка, І. Приходька, Я. Мацегори розкрито теоретико-методологічні засади психологічної реабілітації та подано модель відновлення для цивільних і відомчих реабілітаційних систем [5]. У рекомендаціях для місцевих органів влади В. Климчука та Л. Царенко «Організація психосоціальної допомоги ветеранам війни та членам їхніх сімей» акцентовано увагу на міжвідомчій взаємодії, маршрутизації випадку, організації психосоціальної допомоги в громаді та практичній логіці побудови сервісів підтримки [6]. Зазначені праці формують теоретико-методичну основу для аналізу сучасної адаптаційної роботи з ветеранами у реабілітаційних центрах.

Разом із тим не зважаючи на значущість вищезазначених наукових досліджень, питання сучасних форм і методів соціально-психологічної адаптації ветеранів у практиці реабілітаційного центру потребує подальшого узагальнення.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – обґрунтувати сучасні форми і методи соціально-психологічної

адаптації ветеранів у практиці реабілітаційного центру та виокремити їх найважливіші характеристики в умовах сучасної системи допомоги.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Соціально-психологічну адаптацію ветеранів доцільно розглядати як багатовимірний процес відновлення особистісного, емоційного, сімейного, професійного та суспільного функціонування після пережитого бойового досвіду. У цьому процесі реабілітаційний центр виконує функцію місця отримання окремої послуги й виступає простором комплексного супроводу, де поєднуються первинна оцінка потреб, індивідуальне та групове консультування, соціальне посередництво, кризова підтримка, перенаправлення до інших фахівців та довготривалий супровід. Саме така логіка простежується у статті В. Алещенко, де соціально-психологічну адаптацію учасників бойових дій подано як процес входження в мирне життя через відновлення саморегуляції, соціального функціонування, ефективних моделей взаємодії та внутрішньої рівноваги. «Соціально-психологічної адаптації військово-службовців до цивільного життя – важлива державна справа і вимагає індивідуального підходу до кожного військовослужбовця – учасника бойових дій. Лише спільні дії держави та громадянського суспільства спроможні вирішити цю проблему» [1, с. 13].

Однією з найважливіших сучасних форм роботи в реабілітаційному центрі є групова соціально-психологічна підтримка. Її ефективність зумовлена тим, що ветеран потрапляє у безпечний простір спільного досвіду, де знижується відчуття ізольованості, нормалізуються переживання, відновлюється довіра до інших і формується досвід підтримувальної взаємодії. І. Саранча та В. Стасюк, аналізуючи соціально-психологічну адаптацію учасників бойових дій до мирних умов життя, підкреслюють, що така адаптація має функції стабілізації, відновлення, інтеграції та підтримки нової життєвої перспективи, а отже групові форми роботи є важливими для відновлення суб'єктності ветерана. У практиці реабілітаційного центру цей формат може реалізовуватися через терапевтичні групи, групи взаємопідтримки, тематичні тренінгові заняття, програми «рівний рівному» та малі рефлексивні групи [10].

Поряд із груповими формами соціально-психологічної адаптації ветеранів у практиці реабілітаційного центру визначальне місце належить індивідуальному психологічному консультуванню та психологічному супроводу. Індивідуальна робота надає змогу врахувати бойовий

досвід конкретної людини, актуальний психоемоційний стан, структуру втрат, характер сімейних труднощів, професійні проблеми, наявні ресурси та готовність до змін. У межах реабілітаційного центру індивідуальне консультування виступає базовою формою первинного контакту, кризового втручання, визначення маршруту допомоги і підтримки на складних етапах адаптації. У статті про психосоціальну підтримку ветеранів/-нок та членів їхніх сімей дослідниці О. Столярик та Т. Семигіна наголошують, що сучасна допомога має будуватися на визнанні ветеранської специфіки. Вчені переконані, що зважаючи на специфіку посттравматичного досвіду, який має ця група, слід обирати такі інструменти роботи, які не здатні нашкодити, та які опираються на наснаження сильних сторін. Завдяки технікам пошуку нових цілей у житті та виробленню нових копінг-стратегій можна значно полегшити процес повернення та адаптації ветеранів/-нок у звичне середовище та підготувати його сім'ю до змін, які відбулися із тими, хто брав участь у бойових діях [12, с. 73].

Вагомими для нашого наукового пошуку є дослідницькі висновки Н. Харитоновой, оскільки акцентують увагу на тому, що в роботі з ветеранами не існує універсального, однаково ефективного підходу, а отже, реабілітаційний центр має використовувати комплексні, індивідуалізовані форми і методи підтримки. Особливу науково-практичну цінність має положення дослідниці про необхідність переосмислення травматичного досвіду через формування нових життєвих смислів, цілей і цінностей, адже саме це становить підґрунтя успішної соціально-психологічної адаптації ветеранів. Не менш значущим є її висновок про роль емпатійної взаємодії, підтримувальних стосунків і пошуку внутрішніх ресурсів особистості, що дає підстави розглядати ці засоби як ключові методичні орієнтири у практиці сучасного реабілітаційного центру [13].

У сучасній практиці соціально-психологічної адаптації дедалі більшого значення набувають методи розвитку саморегуляції та емоційного відновлення. Важливими є техніки стабілізації, дихальні та тілесно-орієнтовані вправи, навчання навичкам подолання напруги, виявлення ресурсів, побудову індивідуальних стратегій збереження психологічної стійкості та відновлення контролю над повсякденністю. У статті І. Лівандовської, Н. Голярдик, Г. Клімушевої, присвяченій ефективним методам психологічної реабілітації ветеранів війни, підкреслюється значення навчальних прикладів і кращих практик, зорієнтованих на

поєднання підтримувальної бесіди, технік стабілізації, когнітивного опрацювання пережитого досвіду та поступового повернення до активного життя. Реабілітаційний центр має працювати не лише з наслідками травми, а й з формуванням навичок щоденного психологічного самозбереження. Погоджуємося з дослідницями, стосовно того, що впровадження розглянутих вченими практик та методів роботи допоможе поліпшити якість життя і посприє соціальній адаптації ветеранів, а тому доцільно використовувати адаптовані до реалій сьогодення на території України: 1) міжнародний досвід; 2) ефективні програми реабілітації ветеранів [7, с. 837].

Окремий напрям сучасної адаптаційної роботи становить підтримка реінтеграції ветеранів у цивільне життя. Реабілітаційний центр у такому разі має виходити за межі суто клінічної або консультативної логіки й сприяти відновленню професійної, освітньої, сімейної та громадянської активності ветерана. О. Ігнатівич у статті про психологічну підтримку ветеранів під час реінтеграції в цивільне життя аргументує доцільність поєднання роботи з життєвою історією, підтримки психологічної стійкості, посттравматичного зростання та адаптивності до кар'єри. Для практики реабілітаційного центру це означає необхідність включення кар'єрного консультування, відновлення життєвих смислів, сприяння поверненню до праці або навчання та підтримки в побудові нової життєвої траєкторії [4].

Разом із тим, суттєвим є також міждисциплінарний і командний характер сучасної адаптації. Реабілітаційний центр не може ефективно функціонувати лише як місце психологічних сесій; його робота має включати взаємодію психолога, соціального працівника, лікаря, фахівця з фізичної реабілітації, кейс-менеджера, за потреби – юриста, кар'єрного консультанта та інших спеціалістів. У статті О. Черненко і Н. Вовк про медико-психологічні основи збереження здоров'я учасників бойових дій наголошено на необхідності комплексної реабілітації та вдосконалення багатопрофільних реабілітаційних центрів, здатних забезпечити цілісне відновлення здоров'я та працездатності ветеранів. Підтримуємо висновки науковців стосовно того, що на державному рівні повинна діяти в Україні єдина модель багатопрофільних реабілітаційних центрів з метою підвищення якості реабілітаційних послуг хворим, інвалідам та постраждалим під час бойових дій з активним залученням до процесу реабілітації лікарів, фахівців з фізичної реабілітації, психологів, педагогів, соціальних працівників та інших фахівців [14, с. 217].

Частина труднощів, з якими стикається ветеран, знаходиться у площині доступу до послуг, соціальних гарантій, відновлення документів, працевлаштування, навчання, взаємодії з родиною та громадою. Тому реабілітаційний центр має виступати координуючим середовищем, де людина отримує не лише психологічну допомогу, а й підтримку у взаємодії з іншими інституціями. Важливою формою слід визнати соціальний супровід. Таку логіку підтримує сучасна наукова думка про післявоєнну адаптацію. Зокрема, дослідниці Т. Спіріна, А. Дуля, О. Боброва підкреслюють, що соціально-психологічна адаптація військовослужбовців у післявоєнний період є комплексним процесом, який охоплює: 1) фізичну та психологічну реабілітацію; 2) економічну та правову підтримку; 3) допомогу в працевлаштуванні та інтеграцію в суспільство [11, с. 161].

Узагальнення проаналізованих наукових розвідок надає підстави стверджувати, що сучасні форми і методи соціально-психологічної адаптації ветеранів у практиці реабілітаційного центру мають кілька принципових рис: по-перше, вони є комплексними, оскільки поєднують психологічний, соціальний, реабілітаційний і реінтеграційний компоненти; по-друге, вони мають ресурсно-відновлювальну спрямованість: у центрі уваги перебуває не тільки травма, а й здатність ветерана до саморегуляції, розвитку стійкості та посттравматичного зростання; по-третє, сучасні підходи мають маршрутизований характер і передбачають індивідуалізацію допомоги, міжвідомчу координацію та тривалість супроводу; по-четверте, вони орієнтовані на відновлення повсякденного функціонування та повернення людини до активної життєвої участі у родині, праці, навчанні та громаді.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, сучасна практика реабілітаційного центру має спиратися на поєднання групової підтримки, індивідуального консультування, методів саморегуляції, кейс-менеджменту, соціального супроводу і міждисциплінарної командної взаємодії. Така модель може забезпечити не ситуативне полегшення, а стале відновлення психологічного благополуччя, соціального включення й життєвої суб'єктності ветерана.

Соціально-психологічна адаптація ветеранів у практиці реабілітаційного центру є складним багаторівневим процесом, що охоплює емоційне відновлення, нормалізацію психічного стану, відновлення соціальних зв'язків, повернення до продуктивних життєвих ролей і побудову нової життєвої перспективи. Найважливішими

сучасними формами і методами такої адаптації є: групова соціально-психологічна підтримка; індивідуальне психологічне консультування; техніки стабілізації, саморегуляції; реінтеграційні практики; соціальний супровід і кейс-менеджмент; міждисциплінарна командна робота реабілітаційного центру. Їх ефективність визначається комплексністю, індивідуалізацією допомоги, повагою до бойового досвіду ветерана, безперервністю супроводу та орієнтацією на відновлення функціонування й якості життя.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в розробленні та експериментальній перевірці моделей соціально-психологічної адаптації ветеранів у різних типах реабілітаційних центрів України з урахуванням індивідуального бойового досвіду, сімейного контексту та можливостей громад.

Список літератури:

1. Алещенко В. І. Соціально-психологічна адаптація учасників бойових дій. *Психологічний журнал*. 2022. № 8. С. 6–16. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258305>
2. Горбунова В. В., Карачевський А. Б., Климчук В. О., Нетлюх Г. С., Романчук О. І. Соціально-психологічна підтримка адаптації ветеранів АТО : посібник для ведучих груп. Львів : Інститут психічного здоров'я Українського католицького університету, 2016. 96 с. URL: <https://er.ucu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/528de04f-5aac-4c6a-bdef-4ee413609398/content>
3. Деякі питання надання психологічної допомоги ветеранам війни, членам їх сімей та деяким іншим категоріям осіб : постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 № 1338. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text>
4. Ігнатів О. Психологічна підтримка ветеранів під час реінтеграції в цивільне життя. *Психологія і особистість*. 2025. № 1. С. 54–64. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2025.1.54>
5. Колесніченко О. С., Приходько І. І., Мацегора Я. В. Психологічна реабілітація військово-службовців після виконання службово-бойових завдань в бойових умовах : монографія. Харків : НА НГУ, 2021. 75 с. URL: https://books.ndcnangu.co.ua/knigi/Monograf_Psykholohichna_reabilitatsiia_vsk.pdf
6. Климчук В. О., Царенко Л. Г. Організація психосоціальної допомоги ветеранам війни та членам їхніх сімей : рекомендації для місцевих органів влади. Київ : ВАІТЕ, 2021. 32 с. URL: <https://projects.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/9/524325.pdf>
7. Лівандовська І. В., Голярдик Н. А., Климушева Г. С. Ефективні методи психологічної реабілітації ветеранів війни: навчальні приклади та кращі практики. *Наукові перспективи*.

2024. № 1 (43). С. 829–840. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1\(43\)-829-840](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1(43)-829-840)

8. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

9. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 № 3551-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>

10. Саранча І. Г., Стасюк В. В. Соціально-психологічна адаптація учасників бойових дій до мирних умов життя. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2022. № 71. С. 127–133. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2022-71-127-133>

11. Спіріна Т. П., Дуля А. В., Боброва О. Г. Соціально-психологічна адаптація військово-службовців у післявоєнний період. *Humanitas*. 2025. № 1. С. 157–162. DOI: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.21>

12. Столярник О., Семігіна Т. Повернутися з війни: психосоціальна підтримка ветеранів/-нок та членів їхніх сімей. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, № 1. Рр. 63–77. DOI: [10.25128/2520-6230.23.1.6](https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.6)

13. Харитоновна Н. Посттравматичне зростання, як основа психологічного супроводу ветеранів російсько-української війни: огляд досліджень. *Psychology Travelogs*. 2023. № 1. С. 167–189. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-1-17>

14. Черненко О. М., Вовк Н. П. Реабілітація учасників бойових дій: медико-психологічні основи збереження здоров'я. *Вісник гуманітарного наукового товариства: наукові праці*. 2024. Вип. 24. С. 211–218. URL: <https://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/23553>

References:

1. Aleshchenko, V. I. (2022). Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia uchasnykiv boiovykh dii [Socio-psychological adaptation of combat participants]. *Psykholohichnyi zhurnal – Psychological Journal*, 8, 6–16. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258305> [in Ukrainian].
2. Horbunova, V. V., Karachevskiy, A. B., Klymchuk, V. O., Netliukh, H. S., & Romanchuk, O. I. (2016). Sotsialno-psykholohichna pidtrymka adaptatsii veteraniv ATO: posibnyk dlia veduchykh hrup [Socio-psychological support for the adaptation of ATO veterans: a manual for group facilitators]. Lviv: Instytut psykhichnoho zdorovia Ukrainskoho katolytskoho universytetu, 96 p. Retrieved from <https://er.ucu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/528de04f-5aac-4c6a-bdef-4ee413609398/content> [in Ukrainian].
3. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2022). Deiaci pytannia nadannia psykholohichnoi dopomohy veteranam viiny, chlenam yikh simej ta deiakym inshym katehoriiam osib: postanova vid 29.11.2022 № 1338

[Some issues of providing psychological assistance to war veterans, their family members and some other categories of persons: Resolution dated 29.11.2022 No. 1338]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1338-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

4. Ihnatovych, O. (2025). Psykholohichna pidtrymka veteraniv pid chas reintehratsii v tsyvilne zhyttia [Psychological support for veterans during reintegration into civilian life]. *Psykholohiia i osobystist – Psychology and Personality*, 1, 54–64. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2025.1.54> [in Ukrainian].

5. Kolesnichenko, O. S., Prykhodko, I. I., & Matsehora, Ya. V. (2021). Psykholohichna rehabilitatsiia viiskovosluzhbovtziv pislia vykonannia sluzhbovoboiovykh zavdan v boiovykh umovakh: monohrafiia [Psychological rehabilitation of servicemen after performing service-combat tasks in combat conditions: monograph]. Kharkiv: NA NHU, 75 p. Retrieved from https://books.ndcnangu.co.ua/knigi/Monograf_Psykholohichna_rehabilitatsiia_vsk.pdf [in Ukrainian].

6. Klymchuk, V. O., & Tsarenko, L. H. (2021). Orhanizatsiia psykhosotsialnoi dopomohy veteranam viiny ta chlenam yikhnikh simei: rekomendatsii dlia mistsevykh orhaniv vlady [Organization of psychosocial assistance to war veterans and their family members: recommendations for local authorities]. Kyiv: VAITE, 32 p. Retrieved from <https://projects.osce.org/sites/default/files/f/documents/a/9/524325.pdf> [in Ukrainian].

7. Livandovska, I. V., Holiardyk, N. A., & Klimusheva, H. S. (2024). Efektyvni metody psykholohichnoi rehabilitatsii veteraniv viiny: navchalni pryklady ta krashchi praktyky [Effective methods of psychological rehabilitation of war veterans: educational cases and best practices]. *Naukovi perspektyvy – Scientific Perspectives*, 1 (43), 829–840. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1\(43\)-829-840](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-1(43)-829-840) [in Ukrainian].

8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2020). Zakon Ukrainy “Pro rehabilitatsiiu u sferi okhorony zdorovia” vid 03.12.2020 № 1053-IX [Law of Ukraine “On Rehabilitation in Health Care”, 03.12.2020 No. 1053-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> [in Ukrainian].

Д. В. Давидкін, Я. І. Юрків

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 14.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 10.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026

9. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993). Zakon Ukrainy “Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu” vid 22.10.1993 № 3551-XII [Law of Ukraine “On the Status of War Veterans and Guarantees of Their Social Protection”, 22.10.1993 No. 3551-XII]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].

10. Sarancha, I. H., & Stasiuk, V. V. (2022). Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia uchasnykiv boiovykh dii do myrnykh umov zhyttia [Socio-psychological adaptation of combat participants to peaceful living conditions]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Pedahohika i psykholohiia*, 71, 127–133. DOI: <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2022-71-127-133> [in Ukrainian].

11. Spirina, T. P., Dulia, A. V., & Bobrova, O. H. (2025). Sotsialno-psykholohichna adaptatsiia viiskovosluzhbovtziv u pisliavoiennyi period [Socio-psychological adaptation of military personnel in the post-war period]. *Humanitas*, 1, 157–162. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2025.1.21> [in Ukrainian].

12. Stoliaryk, O., & Semyhina, T. (2023). Povnutysia z viiny: psykhosotsialna pidtrymka veteraniv/-nok ta chleniv yikhnikh simei [Returning from war: psychosocial support for veterans and their family members]. *Social Work and Education*, 10 (1), 63–77. DOI: <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.6> [in Ukrainian].

13. Kharytonova, N. (2023). Posttravmatyчне zrostannia yak osnova psykholohichnoho suprovodu veteraniv rosiisko-ukrainskoi viiny: ohliad doslidzhen [Post-traumatic growth as a basis for psychological support of veterans of the Russian-Ukrainian war: a review of studies]. *Psychology Travelogs*, 1, 167–189. DOI: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-1-17> [in Ukrainian].

14. Chernenko, O. M., & Vovk, N. P. (2024). Rehabilitatsiia uchasnykiv boiovykh dii: medyko-psykholohichni osnovy zberezhennia zdorovia [Rehabilitation of combat participants: medical and psychological foundations of health preservation]. *Visnyk humanitarnoho naukovoho tovarystva: naukovi pratsi – Bulletin of the Humanitarian Scientific Society: Scientific Works*, 24, 211–218. Retrieved from <https://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/23553> [in Ukrainian].